

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

POJEM, ÚČEL, NOSITELSTVÍ, OBSAH,
VZNIK, VÝKON, MODIFIKACE, ZÁNİK

© Zdeňka Králíčková, říjen 2021

PRAMENY

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (č. 2/1993 Sb.)
- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD (č. 209/1992 Sb.)
- ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.) + Opční protokol (č. 28/2016 Sb. m. s.)
- EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ (sděl. č. 54/2001 Sb. m. s.)
- ÚMLUVA O STYKU S DĚTMI (sděl. č. 91/2005 Sb. m. s.)
- EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)
- ÚMLUVA RADY EVROPY O OCHRANĚ DĚTÍ PROTI SEXUÁLNÍMU VYKOŘIŠŤOVÁNÍ A POHLAVNÍMU ZNEUŽÍVÁNÍ (č. 37/2016 Sb.)
- OBČANSKÝ ZÁKONÍK (z. č. 89/2012 Sb.) - **novela z. č. 192/2021 Sb. - „dětští dlužníci“**
- ZÁKON O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH (z. č. 292/2013 Sb.)
- ZÁKON O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 372/2011 Sb.)
- ZÁKON O SPECIFICKÝCH ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 373/2011 Sb.)

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017.
- *Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.:* Občanský zákoník II. Rodinné právo. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020.
- *Šínová, R., Westphalová, L., Králíčková, Z. a kol.:* Rodičovská odpovědnost. Praha. Leges: 2016.
- *Psutka, J.:* Péče o jmění nezletilého dítěte. Praha: C. H. Beck, 2021.

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: POJEM A ÚČEL

HISTORIE: PATRIA POTESTAS

- DNES: SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUCE
- OBJEKTIVNÍ A DO BUDOUCNNA PŮSOBÍCÍ (PROSPEKTIVNÍ) KONCEPCE
- PŘÍKAZ K NÁLEŽITÉ - NEJLEPŠÍ PÉČI O DÍTĚ
 - § 858 + §§ 865 a násl. OZ
- CÍL: BLAHO DÍTĚTE
- SOUBOR POVINNOSTÍ A PRÁV A NÁLEŽEJÍCÍCH VŠEM RODIČŮM NEZLETILÉHO DÍTĚTE
 - K OCHRANĚ NEZLETILÉHO DÍTĚTE, O OCHRANĚ JEHO PRÁV A K JEHO VÝCHOVĚ - NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE
 - K REALIZACI RODIČOVSTVÍ
 - ROVNOVÁHA V SOUKROMOPRÁVNÍCH POMĚRECH
 - MORÁLNÍ PRAVIDLA A HODNOTY

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: OBSAH

§ 858 OZ

- a) péče o dítě, zejména péče o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- b) ochrana dítěte
- c) udržování osobního styku s dítětem
- d) zajišťování jeho výchovy a vzdělání
- e) určení místa jeho bydliště
- f) zastupování dítěte
- g) správa jeho jmění

ad a) péče o dítě, výchova v širším smyslu (x osobní péče)

- PÉČE O DÍTĚ, O JEHO ZDRAVÍ, TĚLESNÝ, CITOVÝ, ROZUMOVÝ A MRAVNÍ VÝVOJ, ŘÍZENÍ JEHO JEDNÁNÍ ZA VYUŽITÍ PŘIMĚŘENÝCH VÝCHOVNÝCH PROSTŘEDKŮ, ABY NEBYLA DOTČENA DŮSTOJNOST DÍTĚTE, VÝKON DOHLEDU x § 857 OZ: RESPEKT !!!
- DÍTĚ NENÍ PASIVNÍ OBJEKT, ALE AKTIVNÍ SUBJEKT, MÁ TZV. PARTICIPAČNÍ PRÁVA viz **867/2 OZ: DOMNĚNKA 12 LET** (INFORMACE, VYJADŘOVÁNÍ, SPOLUROZHODOVÁNÍ)
- RODIČE MAJÍ BÝT DÍTĚTI PŘÍKLADEM
- SPOLUÚČAST MANŽELA I PARTNERA ČI DRUHA RODIČE DÍTĚTĚ ŽIJÍCÍHO VE SPOLEČNÉ DOMÁCNOSTI (§ 885 OZ)

ad b) ochrana dítěte

- dle stupně vývoje dítěte § 880 OZ
- právo žádat o vydání protiprávně zadržovaného dítěte § 882 OZ

ad c) udržování osobního styku s dítětem

§ 888 OZ

- styk osobní: pravidlo
- styk jiný (skype ...)
- soud může stanovit:
 - podmínky
 - místo
 - osoby, které smí či nesmí být přítomny
 - pečující rodič: příprava, spolupráce
 - ? překrývání ?

§ 889 OZ

- povinnost zdržet se narušení styku
- bezdůvodné, trvalé o opakované bránění ve styku: důvod pro změnu výchovného prostředí

§ 890 OZ

- povinnost sdělit vše podstatné

§ 891/2 OZ

- omezení, zákaz

§ 872 OZ

vazba na omezení a zbavení RO ⁸

JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

■ PRO RODINNÝ ŽIVOT NEJSOU STANOVENY ŽÁDNÉ MODELY (II. ÚS 363/03)

„z ústavněprávního pohledu není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Tyto modely, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihnout situaci každého jednotlivého nezletilého dítěte. Je proto věcí obecných soudů, aby při zohledňování všech konkrétních okolností daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy nebo správními orgány, rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Na tom nemůže nic měnit ani to, že se rodiče nejsou schopni na takovémto uspořádání sami dohodnout.“

■ V NEJLEPŠÍM ZÁJMU DÍTĚTE JE ZPRAVIDLA PÉČE A VÝCHOVA ZE STRANY OBOU RODIČŮ (II. ÚS 4247/18)

„Je-li dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, pak by dítěti mělo být umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby tato zásada, vycházející z ústavně zaručeného práva rodiče i dítěte podle čl. 32 odst. 4 Listiny, byla co nejvíce naplněna. Důvodem pro nerozšíření styku s druhým rodičem nemůže být samotný nesouhlas rodiče, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, ani obecný poukaz na nevhodnost změny zažitého a fungujícího režimu styku. I při rozhodování o úpravě styku rodiče s dítětem je třeba komplexně zjišťovat a posuzovat nejlepší zájem konkrétního dítěte a nevyhovění návrhu dotčeného rodiče na rozšíření styku s dítětem lze odůvodnit zásadně jen rozporem s nejlepším zájmem dítěte, podloženým konkrétními okolnostmi a skutečnostmi v řízení prokázanými.“

- NE VŽDY JE STŘÍDAVÁ PÉČE V NEJLEPŠÍM ZÁJMU DÍTĚTE (II. ÚS 169/16)
- KRITÉRIEM JE ROVNOMĚRNÉ ROZLOŽENÍ PÉČE O DÍTĚ (IV. ÚS 1921/17) „kvantita v. kvalita“
- PŘÍMÝ STYK S DÍTĚTEM JE PRAVIDLEM (I. ÚS 315/03)
„... není - ani při plném respektu k právům samotných nezletilých - zákonného, tím méně pak ústavně právního důvodu k tomu, aby rodiči, v jehož přímé péči nezletilé dítě není, byl styk s ním zakázán, resp. nepřiměřeně omezen ...“ .

■ ROZLOŽENÍ NÁKLADŮ NA STYK/vánoce a velikonoce (IV. ÚS 4156/19)

21. „Jedním z požadavků naplňujících pojem nejlepšího zájmu dítěte je též to, aby dítě bylo vychovááno zásadně oběma rodiči a aby oba také společně nesli náklady spojené s jeho výchovou a péčí o ně, a to včetně nákladů spojených s udržováním pravidelného osobního styku. Nutno v této souvislosti připomenout, že podle názoru Ústavního soudu není vzdálenost mezi bydlišti rodičů a priori překážkou ani v rozhodování soudů ohledně svěřeni dítěte do střídavé péče (srov. nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2020 sp. zn. III. ÚS 149/20; ...“

24. „... v zájmu rovnoměrného vyvážení překážek spojených s realizací styku dítěte s rodičem na větší vzdálenost je nutné, aby tyto byly přeneseny částečně i na rodiče, jemuž bylo dítě svěřeno do péče. Z toho důvodu by obecné soudy měly s přihlédnutím k usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2017 sp. zn. I. ÚS 955/15 postupovat při rozvržení povinností spojených se stykem minimálně tak, aby rodič, jemuž byly děti svěřeny do péče, byl **povinen předat dítě ke styku v místě bydliště druhého rodiče, nebo v místě, na němž se rodiče dohodnou**. Oproti tomu by druhému rodiči vznikala povinnost předat dítě po ukončení styku rodiči, jemuž bylo dítě svěřeno do péče v místě jeho bydliště. Ústavní soud má za to, že uvedeným (a obecnými soudy používaným) postupem budou výše zmíněná **negativa spojená s realizací styku rovnoměrně rozvržena mezi oba rodiče**. Další výhodou takového postupu je to, že oba rodiče budou muset vynaložit na realizaci styku nejen přibližně stejnou finanční částku, ale rovněž budou muset na překonání vzdálenosti vynaložit svoji energii a čas, což u jiných řešení zohledněno není. Nutno přiznat, že zátěž kladená na samotné dítě zůstává nezměněna.“

- JE NEÚSTAVNÍ UMÍSTIT NEZLETILÉHO PRO ODMÍTÁNÍ STYKU S DRUHÝM RODIČEM PŘEDBĚŽNÝM OPATŘENÍM DO PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY (III. ÚS 3363/10)

„Pro dosažení i legitimního účelu, jenž odvolací soud vytkl v podobě práva nezletilého k utváření a rozvíjení pozitivního vztahu k otci, nelze volit prostředky, jež v konkrétním vyjádření představují takový zásah do jiných subjektivně určených základních práv, který není tomuto účelu přiměřený, a tím není ani nezbytný.“

ad d) zajišťování výchovy a vzdělání

- povinnost být dítěti **dobrým** příkladem § 884 OZ
- povinnost použít přiměřené výchovné prostředky
- **ctít lidskou důstojnost dítěte** § 884/2 OZ
- povinnost vzít při rozhodování o vzdělání nebo pracovním uplatnění v úvahu názor, schopnosti a nadání dítěte § 880/2 OZ + § 34, § 35 OZ
- § 877/2 OZ volba vzdělání a pracovního uplatnění - významná záležitost
- § 877/1 neshoda rodičů/vyloučení: Soud
(dále viz zákoník práce a zákon o zaměstnanosti)

x

- dítě musí své rodiče respektovat, podřídit se § 857oz¹⁴

ad e) určení místa bydliště

- § 877/2 OZ
 - § 877/1 OZ neshoda rodičů/vyloučení: Soud
-
- faktický stav - viz § 80 OZ
 - nikoli veřejnoprávní evidence

ad f) zastupování

- VE VĚCECH, KE KTERÝM NENÍ DÍTĚ ZPŮSOBILÉ (§ 892 OZ, srov. § 31 obecné „ano“ a § 36/1 OZ obecné „ne“ a § 36/2 „podmínění souhlasu“)
- HROZÍ-LI KOLIZE ZÁJMŮ RODIČE A DÍTĚTE, RESP. MEZI DĚTMI TÝCHŽ RODIČŮ ➔ soud dítěti/dětem ustanoví kolizního opatrovníka, zpravidla orgán soc. právní ochrany dětí - OSPOD (§ 892 OZ)
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI (KONFLIKT) - ROZHODNE SOUD (§ 893 OZ)
 - § 877/2 OZ: demonstrativní výčet významných záležitostí: bydliště, léčení, vzdělání
 - § 877/1 OZ neshoda rodičů/vyloučení: SOUD

zastupování ve věci zásahů do integrity

§ 95 OZ

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

§ 100 OZ

- (1) Má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu...
- (2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si jej tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu.

ZÁKON O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 372/2011 Sb.)

§ 35

(1) Při poskytování **zdravotních služeb** nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho **názor** na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to **přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku**. Tento názor musí být **zohledněn** jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta.

Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující **svéprávnost** fyzických osob s tím, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho **souhlasu**, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb **bez souhlasu**. (**neodkladná/akutní**)

(2) Poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci **informaci** o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta.

(3) Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí
a) **neodkladné péče**, která není péčí podle § 38 odst. 4, nebo
b) **akutní péče**, a

souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, **rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník**. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout podle odstavce 1 na základě souhlasu nezletilého pacienta.

(5) Jde-li o pacienta uvedeného v § 28 odst. 4, poskytovatel vyloučí, má-li podezření, že je tento **pacient zneužíván nebo týrán**, popřípadě, že je ohrožován jeho zdravý vývoj, přítomnost osob uvedených v § 28 odst. 3 písm. e) při poskytování zdravotních služeb, pokud jde o vyšetření za účelem vyloučení známek uvedených skutečností.

Tzv. INTERUPČNÍ ZÁKON

z. č. 66/1986 Sb.

§ 6

(1) Ženě, která nedovršila šestnácti let, lze uměle přerušit těhotenství podle § 4 se souhlasem zákonného zástupce, popřípadě toho, jemuž byla svěřena do výchovy.

(2) Jestliže bylo podle § 4 uměle přerušeno těhotenství ženě ve věku od šestnácti do osmnácti let, vyrozumí o tom zdravotnické zařízení jejího zákonného zástupce.

EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

Čl.6

Věkový limit pro získání zvířete

Žádné zvíře v zájmových chovech nesmí být prodáno osobám mladším **16 let** bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo jiných osob, majících rodičovskou odpovědnost.

Pozn.:

Česká republika učinila na základě ustanovení článku 21 odst. 1 Dohody následující výhradu obsaženou v listině o schválení:

*a) k článku 6, že za nejnižší věk osob, jimž může být prodáno zvíře v zájmovém chovu bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo osob majících rodičovskou odpovědnost, bude v České republice považován věk **patnáct let**;*

ad g) správa jmění

- RODIČE JSOU POVINNI SPRAVOVAT JMĚNÍ DÍTĚTE S PÉČI ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE (§ 896 OZ) - tj. **PROSTÁ SPRÁVA**
- PROHLÁŠENÍ KONKURZU NEBO ZASTAVENÍM IŘ PRO NEPOSTAČUJÍCÍ MAJETEK: ZÁNİK SPRÁVY JMĚNÍ (§ 901 OZ)
- **VÝNOS x PODSTATA**: použití v zájmu dítěte i rodiny
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI, ROZHODNE SOUD (srov. § 897 OZ)
- MAJETKOVÝ OPATROVNÍK (§ 905 OZ)
- CO RODIČE ZÍSKAJÍ POUŽITÍM MAJETKU DÍTĚTE, NABÝVÁ DÍTĚ (§ 899 OZ)
- PO DOVRŠENÍ ZLETILOSTI: ODEVZDÁNÍ JMĚNÍ DÍTĚTI A VYÚČTOVÁNÍ SPRÁVY (§ 902 OZ)
- NAKLÁDÁNÍ SE JMĚNÍM DÍTĚTE PODLÉHÁ **zásadně** SOUHLASU SOUDU - viz dále

SOUHLASU NENÍ TŘEBA DLE § 898/1 OZ

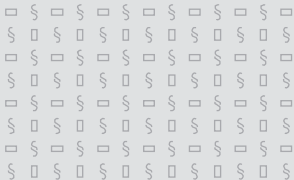
K právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o **běžné záležitosti**, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty.

SOUHLASU JE TŘEBA DLE § 898/2 OZ vždy

k právnímu jednání, kterým dítě

- a) nabývá, zcizuje nebo zatěžuje nemovitou věc nebo podíl na ní,
- b) zcizuje nebo zatěžuje majetek jako celek, ledaže jeho hodnota nepřevyšuje částku odpovídající dvacetinásobku životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu, nebo nabývá, zcizuje nebo zatěžuje majetek v hodnotě převyšující částku odpovídající stonásobku životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu,
- c) uzavírá dohodu dědiců o výši dědických podílů nebo rozdělení pozůstalosti, odmítá dědictví nebo prohlašuje, že nechce odkaz, nebo
- d) uzavírá smlouvu
 1. zavazující k trvajícimu nebo opětovnému plnění nebo smlouvu týkající se jeho bydlení na dobu delší než tři roky nebo na dobu trvající i po nabytí zletilosti dítětem, nebo
 2. úvěrovou nebo obdobnou.

Další pravidla dle § 898 OZ:

(3) Je-li to v zájmu dítěte, může soud zúžit okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu.

(4) Jednal-li rodič za dítě bez souhlasu soudu, lze právní jednání prohlásit **za neplatné**, jen působí-li dítěti újmu.

(dříve: k jednání se nepřihlíželo)

RUČENÍ RODIČE dle nového § 899a OZ

(1) Splnění peněžitého dluhu z právního jednání nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, lze vymoci pouze z majetku, který nezletilý nabyl před nabytím plné svéprávnosti, a majetku, který nabyl právním jednáním vztahujícím se výlučně k majetku nabytému před nabytím plné svéprávnosti; to neplatí pro peněžitý dluh vzniklý při výdělečné činnosti podle § 33.

(2) Za peněžitý dluh dítěte, který vznikl z právního jednání učiněného před nabytím plné svéprávnosti, ručí rodič, který za dítě jednal nebo mu k právnímu jednání udělil souhlas; tím není dotčen § 876 odst. 3. Ručitel nemůže vymáhat po dlužníkovi vyrovnání tohoto dluhu.

DALŠÍ NOVÁ PRAVIDLA

- SMLUVNÍ POKUTA - dítě mladší 15 let: se nepřihlíží (§ 2048/2 OZ)

- PŘECHOD NÁJMU BYTU (§ 2282a OZ)
 - SPLNĚNÍ SLUHU JEN Z MAJETKU nabytého před svéprávností (odkaz na § 899a/1 OZ)
 - RUČENÍ

■ ŠKODA ZPŮSOBENÁ TÍM, KDO NEMŮŽE POSOUDIT NÁSLEDKY SVÉHO JEDNÁNÍ (§ 2920 OZ)

(1) Nezletilý, který dovršil **třinácti let** a nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

(2) Nebyl-li nezletilý, který dovršil **třinácti let** a nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

NOVÝ (3) Škodu způsobenou nezletilým mladším třinácti let nahradí ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Nedošlo-li ke škodě v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu nezletilý, způsobil-li ji činem povahy úmyslného trestného činu nebo je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

SOLIDARITA, ZANEDBÁNÍ DOHLEDU A POVINNOSTI VYPLÝVAJÍCÍ Z RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI (§ 2921 OZ)

(1) Společně a nerozdílně se škůdcem, je-li jím nezletilý, který dovršil **třinácti let**, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

NOVÝ (2) Není-li nezletilý škůdce povinen k náhradě a ke škodě nedošlo v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu ten, kdo má a vůči dítěti vykonává **rodičovskou odpovědnost** v plném rozsahu, je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

DALŠÍ ZMĚNY

- věk 21 let (čl. II/1 Přejícná ustanovení)
- věk 15 let doručování nezletilému účastníku řízení
- NE platební rozkaz
- NE rozsudek pro zmeškání
- NE rozsudek pro uznání
- výkon rozhodnutí: pouze z majetku, který nabyt povinný před nabytím plné svéprávnosti (§ 262c OSŘ)¹⁰

Rodiče mají dále (bez ohledu na rodičovskou odpovědnost, věk):

- práva přirozená, statusová, závazková

X

- práva osobní
 - osobního stavu statusová (absolutní): založení otcovství, udělení souhlasu k osvojení, určení jména a příjmení (x MatrZ)
 - jiná osobní práva a povinnosti osobní, resp. osobnostní: např. úcta
- práva a povinnosti majetková: zejm. vyživovací povinnost

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: VZNIK

vzniká a náleží ex lege § 865/1 OZ

- VŠEM RODIČŮM DÍTĚTE, *bez ohledu na existenci manželství, faktického soužití apod.*
- okamžikem VZNIKU STATUSOVÉHO POMĚRU
 - matka: porod
 - otec: těhotenství/porod a právní domněnka (I. - III.)

NOSITELSTVÍ v. VÝKON

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST NEZLETILÉHO NESVĚPRÁVNÉHO RODIČE

§ 868/1 OZ

- RO náleží *ex lege*
- *ex lege* je výkon RO *pozastaven* s výjimkou *práva péče*, ledaže soud rozhodne jinak
- RO náleží druhému rodiči a nebo musí být ustanoven poručník (§ 928 n. OZ)

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST NESVÉPRÁVNÉHO RODIČE V TÉTO OBLASTI

§ 868/2 OZ

- RO náleží *ex lege*
- *ex lege* je výkon RO *pozastaven*, ledaže soud rozhodne jinak ve věci osobní péče a styku s dítětem
- RO náleží druhému rodiči a nebo musí být ustanoven poručník (§ 928 n. OZ)

Novela ZŘS - z. č. 296/2017 Sb. - nový § 468a ZŘS Spojení řízení

(1) Nebylo-li zastaveno řízení o svéprávnosti rodiče nezletilého dítěte podle § 35 odst. 2, soud zahájí řízení ve věcech rodičovské odpovědnosti a řízení spojí.

(2) Pro řízení je příslušný soud, který vede řízení o svéprávnosti.

(3) V rozsudku, jímž se omezuje svéprávnost v oblasti rodičovské odpovědnosti, vymezí soud rozsah, v jakém způsobilost posuzovaného omezil, nepostačují-li vzhledem k zájmu dítěte mírnější a méně omezující opatření.

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST - VÝKON

§ 875 a násl. OZ, § 906 a 907 OZ rozvod, § 908 OZ odluka

☛ nejlepší zájem dítěte

Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 Sb., novele o. s. ř.

- „...odmítá-li rodič *apriori* možnost nalezení kompromisu s druhým rodičem ve věcech týkajících se jejich společného dítěte, má takové jednání rovněž určitou vypovídací hodnotu o jeho výchovných předpokladech ve vztahu k dítěti a k zajištění jeho harmonického vývoje.“
- soud může uložit účastníkům *účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii* nejen v rámci řízení na prvním stupni (§ 100 odst. 3 o. s. ř.), ale i v rámci výkonu rozhodnutí [srov. § 253 odst. 2 písm. a) o. s. ř.] **nyní ZŘS**
- soud může stanovit také *plán navykací režimu* [srov. § 253 odst. 2 písm. b) o. s. ř.] **nyní ZŘS**

Nález Ústavního soudu II. ÚS 363/03

- „z ústavněprávního pohledu není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Umluvy o právech dítěte. Tyto modely, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihovat situaci každého jednotlivého nezletilého dítěte. Je proto věcí obecných soudů, aby při zohledňování všech konkrétních okolností daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy nebo správními orgány, rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Na tom nemůže nic měnit ani to, že se rodiče nejsou schopni na takovémto uspořádání sami dohodnout.“

Nález Ústavního soudu I. ÚS 315/03

- „... není - ani při plném respektu k právům samotných nezletilých - zákonného, tím méně pak ústavně právního důvodu k tomu, aby rodiči, v jehož přímé péči nezletilé dítě není, byl styk s ním zakázán, resp. nepřiměřeně omezen...“ .

Rozhodování o výkonu rodičovské odpovědnosti - o osobní péči (výchově v užším smyslu) po rozvodu dle §§ 906, 907 OZ), resp. při odluce dle § 908 OZ

- individuální
- střídavá
- společná

zásady:

- „nositelství“ rodičovské odpovědnosti
- zásadně dohoda
- zájem dítěte
- kontinuita, stabilita

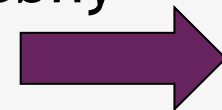

a o výživě § 910 a násl. OZ

zásady:

- právo dítěte na stejnou životní úroveň jako rodiče
§ 915
- nikoli spotřební charakter (úspory)
§ 917
- potencialita příjmů § 913/2
- rodič zaměstnanec
- rodič podnikatel
 - domněnka příjmu § 916
- rodič s výkyvy příjmu
 - zálohování § 918
- rodič nezaměstnaný
- rodič ve výkonu trestu
- rodič sociálně potřebný

případně o styku – osobním kontaktu

§ 887 OZ

- součást RO dle § 858
- právo dítěte na kontakt s oběma rodiči
 - mnoho forem
 - dohoda rodičů v. soud:
§ 891, § 888
 - úprava: podmínky
 - asistovaný - řízený styk
 - oddálený styk
 - styk na neutrální půdě
 - plán navykacího režimu
 - omezení
 - zákaz

§ 872 – vazba na
zbavení/omezení RO

- bránění ve styku
 - opakované a bezdůvodné: § 889
 - změna poměrů a nové rozhodnutí
- právo dítěte na kontakt s jinými osobami - „rodinná pouta“
 - prarodiče a sourozenci
 - vzdálení příbuzní
 - jiné osoby blízké

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU/ROZCHODU RODIČŮ S NEZLETILÝMI DĚTMI

řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS

- rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu (os. péče, výživa + styk)
- návrh: rodiče/-čů dítěte (ex offo)
- místní příslušnost: obecný soud dítěte § 467 ZŘS
- účastníci: rodiče a dítě
 - „zůstáváme rodiči“ - oblig. dohoda dle § 757 OZ
 - participační práva dítěte
 - zastoupení dítěte: kolizní opatrovník § 469 ZŘS
- účinnost: právní moc rozsudku o rozvod

PRÁVA DÍTĚTE V RÁMCI VÝKONU RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI

NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE

AUTONOMIE VŮLE - PARTICIPAČNÍ PRÁVA DÍTĚTE (§ 31/3 ZOR, § 100/4 OSŘ)
(§ 875/2 OZ) ZŘS

PRÁVO DÍTĚTE NA INFORMACE

(§ 867 OZ: 12 let domněnka schopnosti přijmout informace)

PRÁVO DÍTĚTE NA VYJÁDŘENÍ SE A NA SLYŠENÍ V RÁMCI ŘÍZENÍ

PRÁVO DÍTĚTE NA RESPEKTOVÁNÍ JEHO NÁZORU

PRÁVO DÍTĚTE NA POUČENÍ O NÁSLEDCÍCH VYHOVĚNÍ JEHO PŘÁNÍ

PRÁVO DÍTĚTE NA OCHRANU V PŘÍPADĚ KONFLIKTU ZÁJMŮ

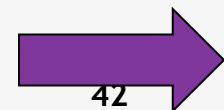

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: MODIFIKACE SOUDEM

- řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS
- POZASTAVENÍ VÝKONU § 869 OZ
z objektivních příčin (brání překážka), soud „může“, jako celek (*sistace*)
- OMEZENÍ VÝKONU § 870 OZ
ze subjektivních důvodů (nevykonává-li řádně), soud „musí“,
částečné vymezení rozsahu omezení
- ZBAVENÍ § 871 OZ
se subjektivních důvodů (zneužívá-li, zanedbává-li) soud „musí“,
jde-li trestnou činností, soud „posoudí“
vždy jako celek

sankce - vhodné zakázat i styk! viz § 872 OZ

sankce - vazba na osvojení viz § 873 OZ

§ 872

Před rozhodnutím soudu o *omezení* rodičovské odpovědnosti soud vždy posoudí, zda je vzhledem k zájmu dítěte nezbytné *omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem*.

Dojde-li ke *zbavení* rodiče rodičovské odpovědnosti, zůstává rodiči právo osobně se stýkat s dítětem jen v případě, že soud *rozhodne o zachování tohoto práva* rodiči s přihlédnutím k zájmu dítěte.

§ 873

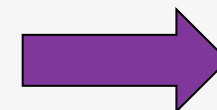
Zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti, může zároveň rozhodnout, že jej zbavuje všech nebo některých povinností a práv stanovených v § 856, především *práva dát souhlas k osvojení*.

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: TZV. FAKTICKÉ MODIFIKACE VÝKONU

§ 76b OSŘ (zákon č. 99/1963 Sb.) ZŘS

- VYKÁZÁNÍ ZE SPOLEČNÉHO OBYDLÍ
z důvodu domácího násilí
- ZDRŽENÍ SE SETKÁVÁNÍ
z důvodu domácího násilí
- SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST v. PORUČENSTVÍ

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT § 928 OZ
- VŠESTRANNÁ OCHRANA NEZLETILÉHO DÍTĚTE, JEHOŽ RODIČE:
 - zemřeli
 - nejsou určeni
 - nemohou vykonávat RO
- OBSAH: PRÁVO A POVINNOST VYCHOVÁVAT DÍTĚ, ZASTUPOVAT JEJ A SPRAVOVAT JEHO JMĚNÍ ... MÍSTO RODIČŮ, případně OSOBNĚ O DÍTĚ PEČOVAT (není institut NRP)
 - přiměřené užití ustanovení o rodičích a dětech
 - rozhodnutí v podstatné věci vyžaduje schválení soudem § 934 OZ
 - dozor soudu § 933 OZ

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST v. PĚSTOUNSTVÍ

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT § 958 OZ
 - OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ, O KTERÉ NEMOHOU OSOBNĚ PEČOVAT JEHO RODIČE
 - OBSAH:
 - POVINNOST O DÍTĚ OSOBNĚ PEČOVAT A PŘI PÉČI O OSOBU DÍTĚTE PŘIMĚŘENĚ VYKONÁVAT PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ
 - ZASTUPOVAT DÍTĚ A SPRAVOVAT JEHO BĚŽNÉ VĚCI
- možnost pěstouna domáhat se rozhodnutí soudu
v podstatné věci - neshoda: § 969 OZ
- PRÁVA A POVINNOSTI VYPLÝVAJÍCÍ Z RO ZŮSTÁVAJÍ RODIČŮM (VÝCHOVA - prostřednictvím osobního styku, SPRÁVA MAJETKU, ZASTUPOVÁNÍ V PODSTATNÝCH VĚCECH), event. PORUČNÍKOVI

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST v. PÉČE JINÉ OSOBY

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT § 953 OZ
- OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ, O KTERÉ NEMOHOU OSOBNĚ PEČOVAT JEHO RODIČE
- OBSAH VYMEZÍ SOUD, jinak přiměřeně jako pěstoun § 955 OZ
 - zpravidla POVINNOST O DÍTĚ OSOBNĚ PEČOVAT A PŘI PÉČI O OSOBU DÍTĚTE PŘIMĚŘENĚ VYKONÁVAT PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ, přijímat a vymáhat výživné
 - ZASTUPOVAT DÍTĚ A SPRAVOVAT JEHO BĚŽNÉ VĚCI
- PRÁVA A POVINNOSTI VYPLÝVAJÍCÍ Z RZ ZŮSTÁVAJÍ RODIČŮM (VÝCHOVA - prostřednictvím osobního styku, SPRÁVA MAJETKU, ZASTUPOVÁNÍ V PODSTATNÝCH VĚCECH), event. PORUČNÍKOVI

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST v. DOČASNÉ PÉČE

- PŘEDPĚSTOUNSKÁ §
 - práva a povinnosti budoucích pěstounů nejsou výslovně upravena
 - z povahy věci vyplývá právo a povinnost o dítě osobně pečovat a rozhodovat o běžných věcech
 - rodiče jsou *fakticky omezeni* ve výkonu RO, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat o podstatných věcech dítěte, s právem se s dítětem stýkat
 - budoucím pěstounům nenáleží právo domáhat se rozhodnutí soudu v podstatné věci dítěte
- PŘEDOSVOJITELSKÁ § 963 OZ
 - práva a povinnosti budoucích osvojitelů jsou výslovně upravena odkazem na svěřenectví dle § 953 n, viz § 829 OZ, dále povinnosti mít dítě u sebe na vlastní náklad
 - z povahy věci vyplývá právo a povinnost o dítě osobně pečovat a rozhodovat o běžných věcech
 - rodiče jsou *fakticky omezeni* ve výkonu RO, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat v podstatných věcech dítěte - **pozastavení RO ve vazbě na souhlas k osvojení § viz 825 OZ, poručník**
 - z povahy věci nevyplývá právo rodičů na styk s dítětem - dali souhlas ke statusové změně (event. nebyl vyžadován)
 - budoucím osvojitelům nenáleží právo domáhat se rozhodnutí soudu v podstatné věci dítěte

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST v. ÚSTAVNÍ PÉČE

- SANKCE?
- je třeba rozlišovat, zda je dítě v ústavu z vůle rodičů nebo ne
- rodiče jsou *fakticky omezeni* ve výkonu RO, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat o podstatných věcech dítěte, a zásadně s *právem se s dítětem osobně stýkat*
- dítě nesmí být „trestáno“ zákazem styku s rodiči
- VOP: Rodina a dítě. Stanoviska 2. Praha: ASPI, 2007.

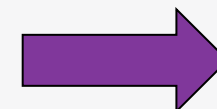
RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST v. VÝKON TRESTU

- rodiče ve výkonu trestu jsou *fakticky omezeni* ve výkonu RO, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat o podstatných věcech dítěte, s právem se s dítětem stýkat
- je třeba rozlišovat, zda je rodič ve výkonu trestu odnětí svobody z důvodu např. týrání dítěte, domácího násilí, zneužití dítěte k trestné činnosti atd. nebo z jiných důvodů
- souvisí-li trestná činnost rodiče s dítětem, je třeba „posoudit“, zda rodiče zbavit RO nebo mu omezit nebo zakázat s dítětem (osobní) styk

PRINCIPY EVROPSKÉHO RODINNÉHO PRÁVA

- Komise pro evropské rodinné právo (CEFL)
- www.ceflonline.net
- *Boele-Woelki, K., Ferrand, F., González-Beilfuss, C., Jänterä-Jareborg, M., Lowe, N., Martiny, D., Pintens, W.: Principles of European Family Law regarding Parental Responsibilities. Antwerpen - Oxford: Intersentia, 2007.*

(a) péče o osobu dítěte a jeho výchovu

(b) správa jmění

(c) zastupování dítěte

také, a to *expressis verbis*:

(d) právo na udržování osobních vztahů a zejména

(e) *právo na určení místa pobytu*

(determination of residence)